

is analysed. The directions of the agrarian legislation's development of our country in the circumstances of European integration are determined.

Keywords: international legal regulation, international agreement, European integration, agrarian relations, the agrarian legislation of Ukraine.

Данилюк Л.Р.

МИСЛИВСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО: ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ, ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

УДК 349.6:639.1

Постановка проблеми. На сьогоднішній день загально-визнаним є факт, що серед європейських країн та країн пострадянського простору Україна є однією з найбагатших держав на природні ресурси. Цьому, в першу чергу, сприяють її географічне розташування та природнокліматичні умови.

Коли мова йде про природні ресурси, то мається на увазі певна сукупність запасів природних речовин, природної енергії чи певна корисна властивість природного об'єкта, які використовуються суспільством для задоволення своїх потреб [1, с.29]. Зокрема, загальновідомими є такі природні ресурси як: корисні копалини, води, деревина тощо. Водночас, аналіз спеціальних наукових досліджень показує, що поза увагою залишено такі важливі природні ресурси України як мисливські природні ресурси, якими є дикі тварини (ссавці та птахи) в усьому їх видовому і популяційному різноманітті та на всіх стадіях розвитку, частини цих диких тварин (роги, шкіра, хутро та інші) та продукти їхньої життєдіяльності (жир, молоко, яйця та інші), які перебувають у стані природної волі, утримуються у напіввільних умовах чи в неволі, в межах мисливських угідь, які використовуються або можуть бути використанні в процесі ведення мисливського господарства (зокрема, в частині їх охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання).

Однією з особливостей мисливських природних ресурсів як об'єктів екологічного права є те, що вони використовуються або

можуть бути використанні в процесі ведення мисливського господарства (зокрема, в частині їх охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання).

Відповідно, виникає ряд питань щодо розуміння мисливського господарства. Зокрема потрібно з'ясувати, що являє собою мисливське господарство, які його ознаки та особливості, завдання та функції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми правового регулювання ведення мисливського господарства, здійснення полювання, реалізації права на полювання, користування мисливськими угіддями досліджували такі науковці, як В. С. Шахов [2], М. К. Черкашина [3], М. П. Волик [4], Н. Р. Кобецька [5], П. В. Тихий [6], Л. Д. Нечипорук [7], О. О. Томин [8] та інші.

Однак, станом на сьогоднішній день спеціальні науково-правові дослідження, які були б спроможні дати обґрунтовані відповіді на запитання щодо поняття, ознак, особливостей, завдань і функцій мисливського господарства майже відсутні.

Власне серед вітчизняних науковців-правників безпосередньо самому поняттю мисливського господарства та його функціям приділена увага О. О. Томин. Всі інші наукові праці, як юристів, так і представників інших галузей прямо чи опосередковано торкаються відповідної проблематики, проте носять або загальнонотейоретичний, загальноінформаційний характер, або досліджують мисливське господарство в більшій мірі з точки зору економіки (економіка природокористування та охорони навколишнього середовища), а не його правові аспекти.

Саме такий стан речей і зумовив актуальність та вибір даної теми для наукової статті.

Мета статті. Метою цієї статті є аналіз нормативно-правового регулювання і теоретичних досліджень у галузі мисливського господарства, зокрема в частині визначення поняття «мисливське господарство», ознак, особливостей, завдань та функцій мисливського господарства.

Виклад основного матеріалу. На законодавчому рівні правові основи ведення мисливського господарства регламентуються Законом України «Про мисливське господарство та полювання» [9]. Відповідно до ч. 5 ст. 1 Закону України «Про мисливське господарство та полювання», мисливське господарство як галузь – сфера суспільного виробництва, основним завданням якого є охорона, регулювання чисельності диких тварин, використання та відтворення мисливських тварин, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва.

Як бачимо, законодавець даючи офіційне тлумачення мисливського господарства використовує такі поняття як «галузь» і «сфера суспільного виробництва». З огляду на це, виникає необхідність з'ясувати їх значення, співвідношення між собою та, відповідно, доцільність і коректність їх застосування при визначенні поняття «мисливське господарство».

Перш за все слід зазначити, що структура господарства будь-якої країни, як правило, поділяється на виробничу сферу (сферу матеріального виробництва) і невиробничу сферу (сферу послуг).

Виробнича сфера – це сукупність галузей народного господарства та видів діяльності, які створюють матеріальні блага. Невиробнича сфера – це сукупність галузей і видів діяльності з обслуговування населення та народного господарства, управління ними [10, с. 1419]. Сфери господарства в свою чергу поділяються на галузі. Галузь представляє собою певну ділянку виробництва; сукупність підприємств і організацій, що характеризуються спільністю ознак виробничо-господарської діяльності [10, с. 219].

Тобто, господарство, сфери господарства та його галузі співвідносяться між собою як загальне, часткове і конкретне відповідно.

До виробничої сфери належать такі галузі господарства як будівництво, промисловість, лісове господарство, сільське господарство, рибальство, а до невиробничої – транспорт, зв'язок, освіта і наука, культура і мистецтво, торгівля і громадське харчування, рекреаційне обслуговування, фінанси, кредит, страху-

вання, охорона здоров'я, управління, фізкультура [11]. Звичайно, що такий перелік галузей господарства не є вичерпним і остаточним. Наприклад, важливими галузями невиробничої сфери є також житлово-комунальне господарство і туризм. Також можна зустрітися з випадками, коли транспортну галузь відносять до виробничої сфери, оскільки вона включає в себе не тільки надання транспортних послуг, але й машинобудування.

З урахуванням вищезазначеного, таке нормативне формулювання як «мисливське господарство як галузь – це сфера суспільного виробництва» є не зовсім коректним, оскільки:

1) будь-яка галузь господарства є частиною однієї із сфер господарства (виробничої або невиробничої), до яких входять й інші галузі, а з формулювання, закріпленого в Законі України «Про мисливське господарство та полювання», складається враження, що галузь мисливського господарства представляє всю виробничу сферу або ж, що виробнича сфера є частиною галузі мисливського господарства;

2) з позиції лексикології слова «галузь» і «сфера» є синонімами, тобто тотожними за значеннями, але різними за звучаннями [12, с. 66; с. 404]. Тобто, визначення одного поняття («галузь») через тотожне йому («сфера») є необґрунтованим;

3) мисливське господарство доцільно розглядати не тільки в значенні галузі господарства, але й як юридичну особу.

Якщо звернутися до законодавства Російської Федерації, то відповідно до ч. 2 ст. 1 Федерального закону Російської Федерації «Про полювання і про збереження мисливських ресурсів та про внесення змін в окремі законодавчі акти Російської Федерації» [13], під «охотничьим хозяйством» (мисливським господарством) розуміють сферу діяльності щодо збереження та використання мисливських ресурсів та середовища їх проживання, щодо створення мисливської інфраструктури, надання послуг у даній сфері, а також по закупівлі, виробництву та продажу продукції полювання.

Як бачимо, поняття мисливського господарства за законодавством України та законодавством Російської Федерації фактично є

однаковими за своїм змістовим навантаженням. Адже, відповідно до законодавства обох держав, під мисливським господарством розуміють певну сферу діяльності, яка має відповідні завдання та мету.

На думку О. О. Томин, «сучасне мисливське господарство – це система організаційно-правових, природоохоронних, господарських та інших заходів, які спрямовані на відтворення, цільове і раціональне використання та охорону мисливських ресурсів в інтересах суспільства» [8, с. 12].

Однак з такою позицією ми погодитися не можемо, оскільки вона суперечить значенню самого терміну «господарство». Відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови за ред. В. Т. Бусела, під господарством розуміється: «1. Сукупність виробничих відносин того чи іншого суспільного укладу; спосіб виробництва. 2. Все, що складає виробництву, служить виробництву; економіка. 3. Галузь якого-небудь виду виробництва; виробнича одиниця. 4. Обладнання інвентар, будівлі і т. ін. якого-небудь виробництва або виробничої одиниці. // розм. Сукупність предметів, речей, належних кому-небудь. 5. Сільсько-господарська виробнича одиниця із знаряддями і засобами виробництва, з ділянкою землі, худобою і т. ін. 6. Виробнича, фінансова і т. ін. сторона побуту» [10, с. 256].

Тому, не цілком коректно визначати мисливське господарство як систему певних заходів. Скоріш за все це сфера діяльності, а точніше галузь господарства, завданнями якої і є здійснення системи відповідних заходів. Мисливське господарство належить до галузей виробничої сфери господарства (сфери матеріального виробництва), адже в результаті його ведення не тільки надаються послуги (як у невиробничій сфері господарства (сфері послуг)), але й створюються матеріальні блага.

На основі вищевикладеного, пропонується викласти поняття мисливського господарства у Законі України «Про мисливське господарство та полювання» викласти в наступній редакції: мисливське господарство – це галузь виробничої сфери господарства основними завданнями якої є: охорона, регулювання чисельності,

використання та відтворення мисливських природних ресурсів, збереження, використання та відтворення середовища їх проживання, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення мисливської інфраструктури, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання.

Саме таке визначення є цілком повним, обґрунтованим і таким, через яке можна з'ясувати ознаки та особливості, завдання та функції мисливського господарства.

Відповідно ознаками мисливського господарства є:

- 1) це галузь виробничої сфери господарства;
- 2) основними завданнями цієї галузі виробничої сфери господарства виступають: охорона, регулювання чисельності, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, збереження, використання та відтворення середовища їх проживання, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення мисливської інфраструктури, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання.

Особливості мисливського господарства найбільш повно проявляються через його завдання.

До завдань мисливського господарства можна віднести:

- 1) охорона, регулювання чисельності, використання та відтворення мисливських природних ресурсів;
- 2) збереження, використання та відтворення середовища їх проживання;
- 3) надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання;
- 4) розвиток мисливського собаківництва;
- 5) створення мисливської інфраструктури;
- 6) надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання.

Тобто, особливість мисливського господарства в тому, що це спеціальна галузь виробничої сфери господарства, яка має спеціальну мету, спроектовану на відповідні завдання. Саме че-

рез завдання мисливського господарства можна визначити його функції.

Сучасне мисливське господарство виконує економічну, соціальну та екологічну функції. Економічна функція мисливського господарства стосується надання мисливцям різноманітних послуг, пов'язаних з проведенням полювання. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних, духовних потреб людей, створення робочих місць, сплата податків в бюджети різних рівнів. Екологічна функція виражається в охороні та відтворенні мисливських тварин, примноженні їх популяції [14, с. 210].

Подібну позицію висловлює О. О. Томин зазначаючи, що мисливське господарство України сьогодні виконує економічну, соціальну, екологічну та інші функції. Економічна функція полягає, головним чином, у виробництві продукції та заготівлі сировини для легкої та фармацевтичної промисловості. Соціальна функція полягає у задоволенні рекреаційних, духовних, естетичних потреб людей. Екологічна функція проявляється в участі мисливського господарства в охороні природи в цілому, тобто у створенні сприятливої екологічної обстановки для суспільства [8, с. 13].

В системі функцій мисливського господарства можна виокремити основні та факультативні функції. До основних варто віднести: 1) екологічну функцію, яка включає в себе охоронну (охорона, регулювання чисельності мисливських природних ресурсів, збереження середовища їх проживання) і відновлюючу (відтворення мисливських природних ресурсів та середовища їх проживання) функції; 2) економічну функцію (використання мисливських природних ресурсів та середовища їх проживання, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення мисливської інфраструктури, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання). Факультативною функцією мисливського господарства є 3) соціальна функція (задоволення рекреаційних, естетичних і духовних потреб людей).

Необхідно також зазначити, що коли мова йде про конкретне мисливське господарство, то його також можна розглядати як юридичну особу, створену та зареєстровану у встановленому законодавством порядку, яка провадить діяльність з охорони, регулювання чисельності, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, збереження, використання та відтворення середовища їх проживання, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення мисливської інфраструктури, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання.

Висновки. Аналіз нормативно-правового регулювання і теоретичних досліджень у галузі мисливського господарства вказує на необхідність чіткого законодавчого закріплення повного, обґрунтованого поняття «мисливське господарство», через яке можна з'ясувати ознаки та особливості, завдання та функції мисливського господарства.

Відповідно, пропонується поняття мисливського господарства у Законі України «Про мисливське господарство та полювання» викласти в наступній редакції: мисливське господарство – це галузь виробничої сфери господарства основними завданнями якої є: охорона, регулювання чисельності, використання та відтворення мисливських природних ресурсів, збереження, використання та відтворення середовища їх проживання, надання послуг мисливцям щодо здійснення полювання, розвиток мисливського собаківництва, створення мисливської інфраструктури, надання послуг щодо купівлі та продажу продукції полювання. На нашу думку, саме таке визначення відповідає вищезазначеним критеріям і відображає ознаки, особливості, завдання та функції мисливського господарства.

1. Кобецька Н. Р. *Екологічне право України : навч. посіб. / Н. Р. Кобецька. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 352 с.*
2. Шахов В. С. *Право пользования охотничьими угодьями : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Колхозное, земельное, водное, лесное, горное право; правовая охрана природы» / В. С. Шахов. – М., 1989. – 24 с.*

3. Черкашина М. К. *Юридичні гарантії права на полювання* / М. К. Черкашина // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 10. – С. 171-174.
4. Волик М. П. *Правове регулювання полювання в Україні (на матеріалах південного регіону України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»* / М. П. Волик. – Одеса, 1997. – 22 с.
5. Кобецька Н. Р. *Договори у відносинах користування мисливськими угіддями* / Н. Р. Кобецька // право і суспільство. – 2014. – № 1-2. – С. 99-102.
6. Тихий П. В. *Еколого-правове регулювання спеціального використання дикої фауни : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»* / П. В. Тихий. – Х., 2000. – 21 с.
7. Нечипорук Л. Д. *Еколого-правове регулювання раціонального використання об'єктів тваринного світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»* / Л. Д. Нечипорук. – К., 2009. – 23 с.
8. Томин О. О. *Правове регулювання мисливства та полювання в Україні (на матеріалах Карпатського регіону) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право»* / О. О. Томин. – К., 2009. – 24 с.
9. *Про мисливське господарство та полювання : закон України від 22 лютого 2000 року № 1478-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.*
10. *Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.*
11. *Регіональна економіка : підручник / за ред. С. П. Качана. – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – 800 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/1915010938593/rps/struktura_gospodarstva.*
12. *Практичний словник синонімів української мови / ред. С. Караванський. – 2-ге вид., допов. й опрац. – К. : Українська книга, 2000. – 480 с.*
13. *Об охоте и о сохранении охотничьих ресурсов и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации*

: *федеральный закон Российской Федерации от 24 июля 2009 года № 209-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.rg.ru/2009/07/28/ohota-dok.html>.*

14. *Івано-Франківська область. Екологічний паспорт регіону : регіон. доп. про стан навколиш. природ. середовища в Івано-Франків. обл. за 2011 р. / Держ. упр. охорони навколиш. природ. середовища в Івано-Франків. обл. – [Б. м. : б. в.], 2011. – 329 с.*

Данилюк Л.Р. Мисливське господарство: Поняття, особливості, завдання та функції

У статті на підставі характеристики стану нормативно-правового регулювання і теоретичних досліджень у галузі мисливського господарства, зокрема щодо визначення поняття «мисливське господарство», ознак та особливостей, завдань та функцій мисливського господарства виводиться поняття «мисливське господарство», його ознаки, особливості, завдання та функції.

Ключові слова: мисливське господарство, мисливські природні ресурси, структура господарства, виробнича сфера, невиробнича сфера, галузь.

Данилюк Л.Р. Охотничье хозяйство: понятие, особенности, задачи и функции

В статье на основании характеристики состояния нормативно-правового регулирования и теоретических исследований в области охотничьего хозяйства, в частности относительно определения понятия «охотничье хозяйство», признаков и особенностей, задач и функций охотничьего хозяйства выводится понятие «охотничье хозяйство», его признаки, особенности, задачи и функции.

Ключевые слова: охотничье хозяйство, охотничьи природные ресурсы, структура хозяйства, производственная сфера, непроизводственная сфера, отрасль.

Danyliuk L.R. Hunting economy: notion, peculiarities, tasks and functions

In the article on the basis of characteristics of the regulatory and legal acts and theoretical research in the field of the hunting economy, specifically with regard the determination notion of «hunting economy», characteristics and peculiarities, tasks and functions of hunting economy is defined notion of hunting economy, its characteristics, peculiarities, tasks and functions.

Key words: hunting economy, huntings natural resources, the structure of the economy, productive sphere, non-productive sphere, area.